

УДК: 354: 378.11

DOI: 10.5281/zenodo.3842046

Грень Л.М., к.пед.н., доц., провідний науковий співробітник наукового відділу з проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Hren L.M., candidate of pedagogic sciences, leading scientific worker at Science Department on problems of state security at Training-scientific-production Centre at National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

PECULIARITIES OF INTRODUCING THE DUAL TRAINING SYSTEM IN VOCATION-AND-TECHNICAL EDUCATION ESTABLISHMENTS OF UKRAINE: NORMATIVE AND LEGAL SUPPORT

У статті розглянуто особливості впровадження дуальної форми здобуття освіти у професійно-технічних навчальних закладах; визначено нормативно-правове забезпечення щодо здійснення підготовки фахівців в закладах професійно-технічної освіти за дуальною формою навчання; на прикладі Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти доведена необхідність розвитку і доповнення законодавчої базис напрямку прийняття нормативно-правових актів, які б розкривали її декларативні положення. Результати проведеного дослідження в закладах професійно-технічної освіти Волинської, Луганської (підконтрольна територія України), Полтавської та Харківської областей засвідчили, що навчання за дуальною формою здобуття освіти є необхідним фактором ефективної професійної підготовки фахівців.

Ключові слова: *нормативно-правове забезпечення, експериментальні проекти, дуальна форма здобуття освіти, професійно-технічна освіта.*

The peculiarities in the introduction of the dual form of obtaining educational vocation-and-technica leducation establishments a reviewed; the normative-legal support regarding specialists' training at vocation-and-technicaltraining establishments in dual form of training is determined; on the example of the Concept of specialists' training by dual form of obtaining education, the need in development and supplementing of the legal base with adoption of normative-legal acts that would

specify its declarative provisions is proven. The results of the research conducted at vocation-and-technical training establishments in the Volyn', Lugansk (on the territory controlled by Ukraine), Poltava, and Kharkiv oblasts (areas) attest to the effect that the training by dual form of education obtaining is a necessary factor of specialists' efficient professional training.

Key words: *normative-legal support, experimental projects, the dual form of obtaining education, vocation-and-technical training.*

General problem setting. The introduction on September 1, 2020 of the pilot project at vocation-and-technical training establishments of the cities of Vinnitsa, Odessa, and Sumy supposes “financing of the regional order on qualified workers’ training at the expenses of the areas’ budgets”. Its fulfillment will enhance the introduction of a model, “where all the establishments will be administered and financed by the oblast (area)”. The results of the experimental projects’ implementation are the object of study and discussions at international science conferences.

Recent researches and publications analysis. Scientific works by national scientists S. Dombrovskaya [1], S. Maistro [5], V. Moroz [6], V. Shvedun [10] and other researchers are devoted to improvement of state administrating mechanisms in the sphere of science and education within the context of the need in innovative development of Ukraine. The introduction of elements of the dual form of training at higher education establishments were studied in researches by V. Kyurchev, O. Lomeiko [4]; O. Korkunoya, I. Korkunoya, O. Tsilnyk [3], and by the author of this article in the previous publication [11].

Nevertheless, the issue of the introduction of the dual form of training at vocation-and-technical training (VTT) establishments of Ukraine and its normative-legal support remains insufficiently studied.

Goal setting. The goal of the article is to determine peculiarities of the introduction of the dual system of training at vocation-and-technical training establishments with taking into account the development of normative-legal base in this area.

Exposition of main material of the research. The introduction of the dual form of education obtaining at vocation-and-technical training establishments (VTTE) of Ukraine is determined by present-day objective economic and social requirements. The law makers determine that “the dual form of training at higher and vocational pre-higher education provides for obtaining education by means of combining of training individuals at education establishments with the apprenticeship at work places at enterprises, offices, and organizations for obtaining certain qualification on the basis of an agreement” [7].

The performing of specialists’ training at the VTT establishments by the dual form of training needed normative-legal support. The analysis of the legislation base enabled

the authors to state the need in its development and supplementing in the direction of approving normative-legal acts that would specify its declarative provision. This also pertains to “the Concept of specialists’ training by the dual form of obtaining education”. The government approved by its Decree of 03.04.2019 No 214-p the “Plan of measures on implementation of the Concept of specialists’ training by the dual form of obtaining education” [8], which includes the formation of normative-legal support of obtaining education by dual form along with organizational and methodologic support of specialists’ training by the dual form of obtaining education.

During 2017 – 2019 we conducted a research, in which 704 students of vocational and technical training establishments of the Volyn’, Lugansk (on the territory controlled by Ukraine), Poltava, and Kharkiv oblasts (areas) took part. The respondents were offered to assess the significance of certain factors of the dual form of training in influencing their further professional activities. The results of the poll concerning the training based on the dual form of obtaining education demonstrate that the respondents assess the mentioned form of training as a necessary factor of their efficient vocational training.

Conclusions and further research perspectives. The benefits from the introduction of the dual form of training at the VTT establishments are: “a raise in the quality of specialists’ training in accordance with the real requirements of the labor market and replenishment of the national economy with qualified specialists; strengthening of the employees and professional associations’ role in the qualified personnel training system (from the forming of the training programs’ content to the evaluation of the training’s results); modernizing of the education’s contents in order to bring them in correspondence with the present-day content of professional activity” [11, p. 69]; substantiation of long-term projects’ economic efficiency, the correct understanding by all the administrative elements of their common goals and the ways to fulfil them.

The VTT establishment in the introduction of the dual form of training are based on the current legislation that is adopted at the state level. And judging by the plans of measures to fulfil the Concept of specialists’ training by the dual form of obtaining education approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine’s Decree of April 3, 2019 No 214-p, the normative-legal base, by which the VTT establishments are guided and will be guided in future, needs further development and improvement.

Постановка проблеми в загальному вигляді. З 1 вересня 2020 року Міністерство освіти і науки України планує впровадження пілотного проекту у закладах професійної освіти міст Вінниця, Одеса та Суми, який передбачає «фінансування регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників за рахунок обласних бюджетів». За словами Міністра освіти і науки України, реалізація пілотного проекту сприятиме запровадженню моделі, «де всі заклади будуть знаходитися в управлінні та на фінансуванні області, а та

вже формуватиме замовлення відповідно до потреб регіонального ринку праці» [12].

Результати впровадження експериментальних проектів є предметом розгляду і обговорення на міжнародних наукових конференціях (VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних умовах», 19-20.02.2019, м. Бердянськ, Бердянський університет менеджменту і бізнесу; Міжнародній конференції «Європейський вибір України в контексті світових політичних процесів», 14.03.2019, м. Київ, Київський міжнародний університет; II Міжнародній науково-практичній конференції «Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях», 6-8.05.2019, Маріуполь, Донецький державний університет управління; Міжнародній конференції з питань реформ в Україні, Торонто, липень, 2019; Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю «Формальна й неформальна освіта крізь призму STEM-технологій», 24.10.2019, м. Херсон, Інститут модернізації змісту освіти та інших).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові роботи вітчизняних вчених С. Домбровської [1], С. Майстро [2], В. Мороза [3], В. Шведун [4] та інших дослідників присвячені вдосконаленню механізмів державного управління у сфері освіти і науки в контексті необхідності інноваційного розвитку України.

Впровадженню елементів дуальної форми навчання у закладах вищої освіти присвячено дослідження В. Кюрчева, О. Ломейко (наведено результати впровадження дуального навчання студентів Таврійського державного агротехнологічного університету з метою підвищення рівня підготовки фахівців) [5]; О. Коркуної, І. Коркуної, О. Цільник (охарактеризовано роль дуальної системи освіти в підвищенні якості кадрового потенціалу, досліджено особливості розвитку дуальної системи навчання в деяких країнах світу, визначено зв'язок теорії та практики у підготовці висококваліфікованого фахівця; окреслено шляхи впровадження дуальної освіти у навчальних закладах України та визначено заходи, які необхідно провести на законодавчому рівні; розглянуто фактори впливу дуальної освіти на міграційні процеси в Україні, обґрунтовано необхідність запровадження нових підходів в організації підготовки фахівців на основі соціального партнерства підприємств і навчальних закладів, запропоновано схему дуального навчання в Україні) [6]; напрями впровадження дуальної форми навчання у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» було розглянуто автором у попередній публікації [7]. Проте недостатньо дослідженим залишається питання впровадження дуальної форми навчання в закладах професійно-технічної освіти (ПТО) України, її нормативно-правового забезпечення.

Постановка мети. Метою статті є визначення особливостей впровадження дуальної системи навчання в закладах професійно-технічної освіти з урахуванням розвитку нормативно-правової бази в цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. В ході реалізації експериментальних проектів результати їх впровадження стають предметом розгляду і обговорення на європейських наукових конференціях і за межами континенту. У цьому контексті доцільною є дуальна форма навчання, засновником якої вважається Німеччина, у подальшому підготовку фахівців за дуальною системою навчання ввели в дію Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни.

Слід зауважити, що індекс глобальної конкурентоспроможності України знаходиться на 11 місці, а якість підготовки персоналу в компаніях і організаціях – на 94-му, переважно це стосується прикладних спеціальностей, пов'язаних із виробництвом, тому впровадження дуальної форми здобуття освіти у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) України зумовлена об'єктивними економічними і соціальними вимогами часу. У поясненні до Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти законодавець визначає, що «дуальна форма здобуття освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти передбачає здобуття освіти шляхом поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації на основі договору» [7].

Впровадження дуальної форми навчання передбачає врахування ринкових потреб: на які спеціальності буде на ринку спостерігатися попит на кваліфікованих робітників протягом найближчих 3–4 років, відповідно до цього, підприємствами будуть надаватися кваліфікаційні місця.

Здійснення підготовки фахівців в закладах ПТО за дуальною формою навчання потребувало нормативно-правового забезпечення, яким стали: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Закон України «Про освіту», Закон України «Про професійно-технічну освіту», Закон України «Про інноваційну діяльність», Закон України «Про професійний розвиток працівників», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»; Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017- 2020 р.р., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти».

Так, затверджену Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, практика якої вже знаходить своє місце в Україні [8], законодавець пропонує реалізувати в три етапи:

I етап – розробка нормативно-правової бази для впровадження дуального освіти в повному обсязі. Початок впровадження даного етапу співпав з 2018 роком.

II етап – розробка типових моделей дуальної форми отримання освіти в закладах вищої освіти, а також закладах професійно-технічної освіти. Пілотування моделей. Оцінка ефективності. Дані заходи планувалися протягом 2019–2020 років. На визначеному етапі відбувається впровадження пілотних проектів, в основі яких – німецька модель здобуття професійної освіти.

Проект за програмою підготовки фахівців за трьома спеціальностями (маляр, кухар і токар) було запущено три роки тому на базі трьох закладів ПТО. У 2017 році випустили три експериментальні групи. Цей випуск показав позитивні результати – 97% випускників були працевлаштовані. У наступному навчальному році проект поширили ще на 49 навчальних закладів і 54 виробничі професії. У 2019 році до проекту приєдналися вже 300 роботодавців.

III етап – створення кластерів дуальної освіти на базі навчальних закладів та зацікавлених суб'єктів господарювання. Дані заходи плануються до впровадження в період 2020–2023 років.

Аналіз законодавчої бази дозволив нам стверджувати про необхідність її розвитку і доповнення в напрямку прийняття нормативно-правових актів, які б розкривали її декларативні положення. Це стосується і зазначеного вище нормативно-правового документа.

Уряд своїм розпорядженням від 03.04.2019 року № 214-р затвердив «План заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [8], які включають формування нормативно-правового забезпечення здобуття освіти за дуальною формою та організаційне і методичне забезпечення підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Відповідальними на центральному рівні за розроблення Положень «Про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти», «Про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти», типових договорів про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти, вищої освіти, внесення змін до нормативно-правових актів у сфері освіти і праці для врахування особливостей впровадження дуальної форми здобуття освіти на центральному рівні виступають Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики, Міністерство економічного розвитку, Спільний представницький орган сторони роботодавців на національному рівні (за згодою). На ці органи покладено й відповідальність за організаційне і методичне забезпечення

підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Це стосується підготовки та затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення освітніх програм та організації освітнього процесу за дуальною формою здобуття освіти; забезпечення впровадження позитивних досягнень дослідно-експериментальної роботи; моніторингових досліджень результатів впровадження дуальної форми здобуття професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти, вищої освіти із залученням роботодавців, які є стороною договорів про здобуття освіти за дуальною формою та ін. [8].

Так, прийнята програма організації підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, наприклад, у Житомирській області у 2019-2022 рр., є «документом, який визначає засади регіональної політики щодо підвищення якості професійної підготовки фахівців на основі дуальної форми здобуття освіти та передбачає мобілізацію зусиль і дій облдержадміністрації, обласної ради, закладів освіти, організацій та підприємств щодо її реалізації. Обсяг фінансування заходів Програми визначається щороку під час складання проекту обласного (місцевого) бюджету на відповідний рік у межах видатків, передбачених головним розпорядником бюджетних коштів, відповідальним за виконання завдань і заходів програми [9].

Згідно концепції, яку затвердив український уряд, дуальна система навчання передбачає отримання від 25% до 50% кредитів під час навчання не за партою, а безпосередньо на робочому місці. Слід зазначити, що результати навчання будуть оцінювати як роботодавець, так і навчальний заклад. Зокрема, роботодавець буде брати участь у відборі учнів, які навчатимуться за програмою дуальної системи навчання.

Фінансування заходів з реалізації дуальної системи навчання не вимагає додаткового державного фінансування. Його здійснюватимуть за рахунок державного і місцевих бюджетів в межах асигнувань навчальних закладів, передбачених в державному бюджеті на відповідний рік. Також будуть використовувати й інші джерела, не заборонені законодавством.

Майбутній роботодавець укладатиме тристоронню угоду з учнем і навчальним закладом. Учень безкоштовно буде здобувати освіту і отримає перше робоче місце після закінчення навчання, а роботодавець – кваліфікованого робітника з гарантованим періодом роботи, що складає 3 роки. Це пояснюється тим, що роботодавець, вкладаючи свої кошти у навчання учнів за дуальною системою навчання, хоче мати гарантії, що випускники, які досягли певного рівня кваліфікації, потім відпрацюють у нього на виробництві.

Протягом 2017-2019 років нами було проведено дослідження, в якому взяли участь 704 учні професійно-технічних училищ Волинської, Луганської (підконтрольна територія Україні), Полтавської та Харківської областей. Респондентам було запропоновано оцінити значущість впливу окремих

факторів підготовки за дуальною формою навчання на їх подальшу професійну діяльність.

За результатами опитування, такому фактору, як поєднання знань, отриманих ПТНЗ із практикою на виробництві, перевагу віддають респонденти Харківської області (31,6%), друге місце посідають респонденти Волинської області (29,0%), третє – респонденти Полтавської області (27,0%), на останнє – респонденти Луганської області (21,6%). Шанс отримати перше робоче місце одразу після закінчення ПТНЗ вважають більш впливовим фактором респонденти Полтавської області (23,4%), друге місце цей фактор посідає у респондентів Луганської області (20,3%), третє місце поділили між собою респонденти Волинської та Харківської областей (18,3% та 17,2% – відповідно). Найбільший показник такого фактора, як наявність стажу роботи до закінчення ПТНЗ, був визначений респондентами Харківської області і складає 20,5%, друге місце цей показник посідає у респондентів Луганської області (16,5%), третє місце за показником, що розглядається, поділили між собою респонденти Волинської та Полтавської областей (13,6% та 13,2% – відповідно). Мати грошову винагороду у процесі навчання – фактор, що має одне з вирішальних значень підготовки за дуальною формою навчання, визначило 20,3% респондентів Луганської області, у респондентів Харківської області цей фактор визначено 17,5% респондентів, респондентами Волинської області – 14,3%, 12,8% – респондентами Полтавської області.

Результати відповідей респондентів наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Вплив окремих факторів підготовки за дуальною формою навчання на подальшу професійну діяльність випускників ПТНЗ

Фактори	Область			
	Волинська	Луганська	Полтавська	Харківська
1. Поєднання знань, отриманих ПТНЗ із практикою на виробництві	29,0%	21,6%	27,0%	31,6%
2. Шанс отримати перше робоче місце одразу після закінчення ПТНЗ	18,3%	20,3%	23,4%	17,2%
3. Мати стаж роботи до закінчення ПТНЗ	13,6%	16,5%	13,2 %	20,5%
4. Бачити власну майбутню кар'єру	27,0%	21,3%	24,4%	13,2%
5. Мати грошову винагороду у процесі	14,3%	20,3%	12,8%	17,5%

навчання				
----------	--	--	--	--

Таким чином, результати опитування щодо навчання за дуальною формою здобуття освіти оцінюється респондентами як необхідний фактор їх ефективної професійної підготовки.

Респондентам також було запропоновано обрати один із варіантів відповіді щодо структури, в якій найбільш якісно може здійснюватися підготовка робітничих кадрів. Перевагу підприємствам віддають респонденти Полтавської та Харківської областей (60,6% та 50,0% – відповідно), у респондентів Волинської області цей показник складає 30,9%, а у респондентів Луганської області – 24,0%. Коледжі при вищих закладах освіти як структуру, в якій найбільш якісно може здійснюватися підготовка робітничих кадрів, обрало 40,0% респондентів Луганської області і 32,7% респондентів Волинської області, у респондентів Харківської області цей показник складає 27,0%, про найменші сподівання на якісну підготовку в структурі, що розглядається, свідчить областей респондентів Полтавської області – 13,2%. Щодо професійних ліцеїв, то більш якісну підготовку в цій структурі вважає отримати 32,0% респондентів Луганської області; друге місце посідають респонденти Полтавської та Волинської областей: 26,2% та 25,5% – відповідно; на останньому місці – респонденти Харківської області – 22,2%. На якісну підготовку в учбових та (або) **учбово-курсних комбінатах сподівається 10,9% респондентів Волинської області та 4,0% респондентів Луганської області, у респондентів Полтавської та Харківської областей цей показник складає 0,0%.** Отже, перевагу професійної підготовки безпосередньо на підприємстві віддають респонденти Полтавської та Харківської областей. Результати відповідей по областях наведено у таблиці 2.

Таблиця 2.

Структура, в якій найбільш якісно може здійснюватися підготовка робітничих кадрів

Структура	Область			
	Волинська	Луганська	Полтавська	Харківська
1. Учбові та (або) учбово-курсні комбінати	10,9%	4,0%	0,0%	0,0%
2. Професійні ліцеї	25,5%	32,0%	26,2%	22,2%
3. Коледжі при вищих закладах освіти	32,7%	40,0%	13,2%	27,0%
4. Підприємства	30,9%	24,0%	60,6%	50,0%

На запитання «Скільки часу в середньому треба для опанування робітничої професії?», ми отримали від респондентів відповіді, результати яких наведено у таблиці 3.

Таблиця 3.

Кількість часу, потрібного для опанування робітничою професією

Область	Кількість часу				
	3 місяці	6 місяців	9 місяців	12 місяців	Понад 12 місяців
Волинська	9,1%	9,1%	9,1%	36,35%	36,35%
Луганська	0,0%	8,0%	12,0%	52,0%	28,0%
Полтавська	19,4%	22,2%	13,8%	11,1%	33,3%
Харківська	11,2%	33,3%	16,7%	11,2%	27,6%

Отже, за результатами отриманих даних ми можемо констатувати, що респонденти Луганської області віддають перевагу одному року навчання робітничій професії (52,0%). Респонденти Волинської області схильні опанувати робітничу спеціальність за один-понад один роки (36,5%). Третина респондентів Харківської області схиляється до строку опанування професією за півроку (33,3%). А третина респондентів Полтавської області вважає, що опанувати робітничу спеціальність можливо у термін понад один рік.

На запитання «Чи впливає якість професійної підготовки на працевлаштування випускника ПТНЗ?», ми отримали від респондентів відповіді, результати яких наведено у таблиці 4.

Таблиця 4.

Вплив якості професійної підготовки на працевлаштування випускника ПТНЗ

Область	Вплив якості професійної підготовки на працевлаштування випускника				
	Майже ні	Скоріше ні	В цілому впливає	Скоріше так	Так
Волинська	3,6%	14,5%	14,5%	21,8%	45,6%
Луганська	4,0%	12,0%	56,0%	4,0%	24,0%
Полтавська	0,0%	11,1%	44,4%	16,7%	27,8%
Харківська	0,0%	16,6%	50,0%	11,1%	22,3%

За результатами відповідей на це запитання, ми можемо зробити висновок, що переважна більшість респондентів Луганської (56,0%), Харківської (50,0%) та Полтавської (44,4%) областей вважає, що якість професійної підготовки в цілому впливає на працевлаштування випускників ПТНЗ.

Респондентам було запропоновано сформулювати пропозиції щодо напрямів покращення функціонування та (або) розвитку системи ПТО. Надаємо відповіді, які об'єднані нами у чотири блоки:

1. Теоретична складова навчання: «змінити принцип оцінювання знань учнів; проводити щорічне професійне тестування викладачів та майстрів виробничого навчання ПТНЗ, зробити на всіх курсах і фахах залікові тижні; прибрати зайві дисципліни з навчання (філософія, соціологія, екологія, культурологія – тільки заважають отримати професійно-технічну освіту); оновити навчальні програми; розробити електронні підручники».

2. Практична складова навчання: «більше практики учням на підприємствах», «практика повинна проходити в реальних умовах», «забезпечити проведення практичних занять безпосередньо на виробництві», «можливість надання першого робочого місця», «більше зв'язку з підприємствами, більш високий рівень відповідності системи професійного навчання із сьогоденням», «оплачувати працю під час проходження практики».

3. Модернізація закладів ПТО: «оновити обладнання навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень»; «у закладі повинно бути нове обладнання, а не верстати 1978 року»; «придбати сучасну комп'ютерну техніку, підручники»; «оновити навчальні експонати та стенди; придбати, інвентар для тренажерних зал».

4. Фінансування закладів ПТО: «збільшити розмір стипендії»; «виділяти більше коштів на потреби навчального закладу»; «надати пільги учням: безоплатне харчування, зробити безоплатний проїзд залізничним транспортом та безоплатний проїзд до училища»; «підвищити зарплату вчителям, майстрам виробничого навчання».

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, перевагами впровадження дуальної форми навчання у закладах ПТО є: «підвищення якості підготовки фахівців відповідно до реальних вимог ринку праці та поповнення національної економіки кваліфікованими фахівцями; посилення ролі роботодавців та фахових об'єднань у системі підготовки кваліфікованих кадрів (від формування змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання); модернізація змісту освіти з метою приведення їх у відповідність до сучасного змісту професійної діяльності» [11, с. 69]; обґрунтування економічної ефективності довгострокових проектів, правильне розуміння усіма ланками управління спільних завдань з їх реалізації.

Заклади ПТО, впроваджуючи дуальну форму навчання, ґрунтуються на чинній законодавчій базі, що приймається на загальнодержавному рівні. І виходячи з плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти, затвердженим Розпорядженням Кабінетом міністрів України від 03 квітня 2019 р. № 214-р, нормативно-правова база, якою

керуються і будуть керуватися у подальшому заклади ПТО щодо впровадження дуальної форми навчання, потребує подальшого розвитку та вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Домбровська С.М. Інноваційні державні механізми формування якісної системи освіти в Україні. Вища освіта України. 2013. №3 (дод. 2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. К., 2013. С. 10-14.

2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні [Електронний ресурс]: схвалено колегією М-ва освіти і науки України від 26 січ. 2018 р. Friedrich-Ebert-Stiftung: [офіц. сайт Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні]. Текст. дані. Київ, 2018. URL:<http://www.uam.in.ua/upload/medialibrary/3fb/3fb2c5c519f60251581d83fc2c139b61.pdf>

3. Коркуна О.І., Коркуна І.І., Цільник О.Я. Сучасні процеси розвитку дуальної освіти: запорука стабільності кадрового потенціалу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 4 (132). С. 90-94.

4. Кюрчев В.М., Ломейко О.П. Впровадження дуального навчання в освітній процес. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі*. Випуск 21. Збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет. Мелітополь, 2018. 224 с. С. 4-9.

5. Майстро С.В. Напрями удосконалення механізму державного управління у сфері освіти і науки в контексті необхідності інноваційного розвитку України. *Державне будівництво*. 2018. № 1.

URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2018-1/doc/2/2_2.pdf.

6. Мороз В.М. Мотиваційний механізм стимулювання трудового потенціалу України: державно-управлінський аспект: монографія. Харків, 2012. 408 с.

7. Пояснення до Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти.

URL: <https://hdzva.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/pyasnennya-do-polozhennya-pro-dualnu-formu-zdobuttya-osvyty.pdf>

8. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Розпорядження Кабінету міністрів України № 214-р. Урядовий кур'єр від 11.04.2019. № 70. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80>

9. Про Програму організації підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Житомирській області у 2019-2022 роках.– Режим доступу:

<https://zt.gov.ua/index.php/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8>.

10. Шведун В.О. Державні механізми підвищення ефективності підготовки фахівців у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання. *Шляхи забезпечення якості підготовки фахівців з економіки та підприємництва в умовах інтеграції вітчизняної освіти у міжнародний простір* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції з проблем вищої освіти і науки. Харків: ХНАДУ, 2017. С. 56–59.

11. Gren' L. N., Panfilov Y. I., Karlyuk S. V. Directions in dual form of training introduction at National technical university “Kharkiv polytechnic institute”: state-managerial aspect. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2019. № 1. С. 66-80.

12. <https://mon.gov.ua/ua/news/u-vinnickij-odeskij-ta-sumskij-oblastyah-pilotuvatimut-novij-mehanizm-finansuvannya-zakladiv-profosviti-rishennya-uryadu>

References

1. Dombrovska S.M. “Innovatsiini derzhavni mekhanizmy formuvannia yakisnoi systemy osvity v Ukraini [Innovative state mechanisms of formation of a quality education system in Ukraine]”. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2013. №3 (dod. 2): Yevropeiska intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu: tematychnyi vyp. K., 2013. P. 10-14. Print.

2. Kontseptsiiia pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity v Ukraini [The concept of training specialists in the dual form of education in Ukraine] [Elektronnyi resurs]: skhvaleno kolehiieiu M-va osvity i nauky Ukrainy vid 26 sich. 2018 r. Friedrich-Ebert-Stiftung: [ofits. sait Fondu imeni Fridrikha Eberta v Ukraini]. Tekst. dani. Kyiv, 2018.URL: <http://www.uam.in.ua/upload/medialibrary/3fb/3fb2c5c519f60251581d83fc2c139b61.pdf>

3. Korkuna O.I. “Cuchasni protsesy rozvytku dualnoi osvity: zaporuka stabilnosti kadrovoho potentsialu [Modern processes of development of dual education: the key to the stability of human resources]”. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2018. Vyp. 4 (132). P. 90-94.Print.

4. Kiurchev V.M., Lomeiko O.P. “Vprovadzhennia dualnoho navchannia v osvitnii protses [Introduction of dual learning in the educational process]”. *Udoskonalennia osvitno-vykhovnoho protsesu v vyshchomu navchalnomu zakladi*. Vypusk 21 Zbirnyk nvukovo-metodychnykh prats. Tavriiskyi derzhavnyi ahrotekhnolohichniyi universytet – Melitopol, 2018. 224 p. P. 4-9.Print.

5. Maistro S.V., Maistro R.H. “Napriamy udoskonalennia mekhanizmu derzhavnogo upravlinnia u sferi osvity i nauky v konteksti neobkhidnosti innovatsiinoho rozvytku Ukrainy [Areas of improvement of the mechanism of public

administration in the field of education and science in the context of the need for innovative development of Ukraine]”. *Derzhavne budivnytstvo*. 2018. № 1. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2018-1/doc/2/2_2.pdf.

6. Moroz V.M. “Motyvatsiinyi mekhanizm stymuliuвання trudovoho potentsialu Ukrainy: derzhavno-upravlinskyi aspekt: monohrafiia [Motivational mechanism of stimulating labor potential of Ukraine: state-administrative aspect]”. Kharkiv, 2012. 408 p. Print.

7. Poiasnennia do Polozhennia pro dualnu formu zdobuttia vyshchoi ta fakhovoi peredvyshchoi osvity [Explanation of the Regulations on the Dual Form of Higher and Professional Higher Education]. URL: <https://hdzva.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/pyasnennya-do-polozhennya-pro-dualnu-formu-zdobuttya-osvyty.pdf>

8. “Pro zatverdzhennia planu zakhodiv z realizatsii Kontseptsii pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity” [On approval of the action plan for the implementation of the Concept of training specialists in dual form of education]. Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy № 214-r. Uriadovyi kurier vid 11.04.2019. № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2019-%D1%80>

9. “Pro Prohamu orhanizatsii pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity v Zhytomyrskii oblasti u 2019-2022 rokakh” [About the Program of organization of training of specialists in dual form of education in Zhytomyr region in 2019- 2022]

10. Shvedun V.O. “Derzhavni mekhanizmy pidvyshchennia efektyvnosti pidhotovky fakhivtsiv u vyshchomu navchalnomu zakladi zi spetsyfichnymy umovamy navchannia [State mechanisms for improving the effectiveness of specialist training in a higher education institution with specific learning conditions]”. *Shliakhy zabezpechennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv z ekonomiky ta pidpriemnytstva v umovakh intehtatsii vitchyznianoї osvity u mizhnarodnyi prostir : zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi internet-konferentsii z problem vyshchoi osvity i nauky*. Kharkiv : KhNADU, 2017. P. 56–59. Print.

11. Gren’ L. N. “Directions in dual form of training introduction at National technical university “Kharkiv polytechnic institute”: state-managerial aspect [Directions in dual form of training introduction at National technical university “Kharkiv polytechnic institute”: state-managerial aspect]”. *The theory and practice of social systems management*. 2019. № 1. P. 66-80. Print.

12. <https://mon.gov.ua/ua/news/u-vinnickij-odeskij-ta-sumskij-oblastyah-pilotuvatimut-novij-mehanizm-finansuvannya-zakladiv-profosviti-rishennya-uryadu>